

УДК 636.4:636.082

Г. М. СЕДІЛО, доктор сільськогосподарських наук, член-кореспондент НААН

В. П. ПУНДИК, кандидат сільськогосподарських наук

В. В. КАПЛІНСЬКИЙ, кандидат ветеринарних наук

Г. В. ТЕСАК, науковий співробітник

Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН

РАННЄ ВІДЛУЧЕННЯ ПОРОСЯТ: ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ

На основі аналізу вітчизняних і зарубіжних літературних даних встановлено, що оптимальним строком для відлучення поросят у господарствах, які спеціалізуються на виробництві свинини, є 21 доба, а в племінних господарствах – 35 діб.

Ключові слова: поросята, свиноматки, відлучення, годівля.

Питання про строки відлучення поросят має велике практичне значення, тому воно вже давно цікавить працівників науки і виробництва. Ефективність різних строків відлучення поросят вивчав ще в 20-х рр. академік М. Ф. Іванов на дослідній станції в Асканії-Новій. В той час він дійшов висновку, що в племінному свинарстві для одержання високоякісних тварин відлучення поросят потрібно проводити не раніше, як у 2-місячному віці, а в користувальному свинарстві можна допустити і в 6-тижневому віці.

В останні роки розвиток фізіології, біохімії, мікробіології та інших наук, а також хімічної і комбікормової промисловості досяг такого рівня, який дозволяє розробити рецептуру і виготовити кормові суміші, збалансовані за амінокислотами, вітамінами, мінеральними речовинами, з відповідними добавками антибіотиків, ферментів та інших біологічно активних речовин, що сприяють успішному вирощуванню поросят, відлучених в 3–4-тижневому і більш ранньому віці [1].

Перевага раннього відлучення перед звичайним полягає в тому, що дає можливість більш інтенсивно використовувати свиноматок, тобто одержувати від них протягом року більше опоросів і поросят.

Період поросності триває в середньому 114, а підсисний – 60 діб. Отже, при відлученні поросят у 2-місячному віці теоретично свиноматка за рік може опороситися двічі. Але практично на більшості товарних ферм одержують лише по 1,4–1,6 опоросу та по 12–15 поросят на свиноматку за рік.

© Седіло Г. М., Пундик В. П.,
Каплінський В. В., Тесак Г. В., 2013
Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. 2013. Вип. 55 (II).

Однією з причин цього є те, що свиноматки за підсисний період втрачають у вазі до 40 кг і більше, а це негативно впливає на їх репродуктивну здатність. У них затримується охота, вони часто перегулюють, а якщо і запліднюються, то приводять мало поросят, частина яких народжується недорозвиненими, а то й мертвими.

При відлученні поросят у 30-добовому віці свиноматка має здебільшого нормальну (для парування) вгодованість і вже в перші дні після відлучення поросят приходить в охоту і запліднюється. Це сприяє одержанню від матки за рік до 2,4 опоросу та близько 24 поросят [1, 3].

Раннє відлучення поросят має ряд економічних переваг:

- скорочується лактаційний період свиноматок, що позитивно впливає на їх вгодованість, останнє найбільш важливе для майбутнього своєчасного осіменіння;

- затрати кормових одиниць на 1 кг приросту маси поросят в 1,5–2 рази нижчі, ніж при використанні цих кормів для годівлі підсисних свиноматок;

- зменшується потрібна продуктивна площа дорогих маточних приміщень;

- раннє привчання поросят до поїдання кормів дає можливість скоротити час дорощування і відгодівлі молодняку свиней приблизно на 10–15 %.

Разом з підвищенням інтенсивності використання свиноматок застосування раннього відлучення поросят дає можливість збільшити строк племінного використання свиноматок, що має важливе зоотехнічне і економічне значення. Це можна пояснити тим, що в середньому за один день поросності в організмі свиноматки утворюється близько 30 г сухих речовин (розвиток плоду), а за один день підсисного періоду – понад 1200 г (утворення молока), або в 40 разів більше [2].

Підсисний період для свиноматок дуже напружений, функціонально перевантажений, внаслідок чого (особливо при недостатній і неповноцінній годівлі) продуктивність їх знижується, частина з них передчасно вибуває із стада. Раннє відлучення поросят, тобто скорочення підсисного періоду вдвічі, дає можливість значно полегшити функціональне навантаження на організм свиноматки і тим самим зберегти її високі репродуктивні якості більш тривалий час.

Поросята при відлученні їх у 60-добовому віці часто бувають різними за розвитком і вагою. Це пояснюють здебільшого тим, що соски свиноматки виділяють різну кількість молока. При ранньому відлученні поросята краще вирівняні за вагою, мають більшу живу масу в 2-місячному віці, в подальшому краще ростуть та швидше

досягають забійних кондицій, ніж тварини, відлучені в 60-добовому віці [2, 4].

При ранньому відлученні поросят значно скорочується потреба в приміщеннях для прийому опоросів, зменшується можливість переносу інфекційних захворювань від свиноматки до поросят, менше випадків захворювання вим'я свиноматок, створюються умови для більш ефективного застосування профілактичних і лікувальних засобів боротьби з захворюваннями поросят, для переведу вирощування поросят на промислову основу.

Поряд з тим слід мати на увазі, що успішне застосування раннього відлучення поросят можливе лише при створенні їм відповідних умов, головними з яких є: добре здоров'я і розвиток поросят при відлученні, забезпечення їх достатньою і повноцінною годівлею, теплим і сухим приміщенням.

Вонароджені поросята мають дуже обмежені можливості для перетравлення їжі. Свиноматка компенсує цю неспроможність, виробляючи молоко – збалансований продукт, який забезпечує практично всі поживні потреби потомства.

Крім того, імунна система тварини одразу після народження несформована, вона не має вродженого імунітету проти хвороб і протягом п'яти – шести тижнів нездатна виробляти дієвого захисту. Відлучення, особливо дуже раннє, призводить до раптової зміни в годівлі, тому потенційно є одним з найбільш стресових етапів у житті поросят.

У далекому минулому практикували відлучення, яке практично збігалося із природними процесами – після восьми тижнів. У цей час вироблення молока свиноматкою відчутно скорочується, і альтернативні корми займають близько 70–80 % раціону поросяти. Із розвитком галузі, наприкінці 1980-х – початку 1990-х рр., у світовому свинарстві спостерігався рух до стимулювання раннього відлучення поросят мультицентрового виробництва. Згідно з даними Департаменту агропромислового комплексу США, протягом 90-х рр. господарства країни скоротили вік відлучення на 9,5 доби (з 28,8 до 19,3). Головною перевагою цієї системи було досягнення зниження поширення рівня захворюваності під час догляду і відгодовілі поросят. Тварини стали більш однотипними, поліпшилися показники продуктивності.

У Британії зниження віку відлучення з 5 до 3 тижнів аргументували зростанням кількості опоросів однієї свиноматки протягом року – з 2,2 до 2,4. Деякі виробники завдяки поліпшенню якості догляду і годівлі, використанню інноваційних систем суворого контролю за поширенням інфекцій успішно відлучали поросят навіть у

14 діб. Втім, більшість країн-виробників свинини протягом останніх років підвищують вік відлучення. Типовим віком у Британії став 25 діб, а у Данії – 28 [6].

Яким є найбільш економічно обґрунтований вік відлучення поросят? Досі не існує єдиної правильної відповіді, це питання у свинарстві залежить від впливу багатьох факторів, що змінюються, і, отже, має час від часу переглядатися.

Контроль затрат і досягнення якомога вищих доходів змушує фахівців ретельно аналізувати кожне управлінське рішення. Вік відлучення є одним із акцентованих рішень.

Немає сумніву щодо об'єктивного впливу цього показника на продуктивність та прибутковість господарства. Крім того, вік відлучення обумовлює вимоги до споруд, раціонів, медичного втручання тощо.

Численні підприємства в усьому світі визначили за оптимальний термін відлучення, що найкраще впливає на продуктивність свиноматки, 21 добу. Цей термін було обґрунтовано за допомогою досліджень, проведених у Європі та США. Втім, у різних кліматичних умовах та різних умовах господарювання цей термін не обов'язково буде найкращим для досягнення найвищої продуктивності.

Різні строки відлучення поросят вимагають певних особливостей годівлі як поросят, так і свиноматок.

Коротший термін лактації менше виснажує свиноматку, тож може знизити кількість кормів на її відгодівлю. З іншого боку, зростатимуть витрати на утримання таких приплодів через вищі вимоги до обігріву і вентиляції приміщень, потреби у більш кваліфікованому персоналі.

Затрати на утримання поросят теж різняться. Впровадження системи раннього відлучення вимагає особливо ретельної деталізації. Вона може бути ефективною лише за наявності відповідних споруд і умов утримання, специфічних годівлі і догляду. На жаль, досить часто раннє відлучення замість надання додаткових вигод призводило до підвищення рівня захворюваності і смертності – розміщення рано відлучених поросят в недостатньо пристосованих приміщеннях часто призводить до катастрофічних наслідків.

Зміна цього показника впливає і на кінцеву вагу відлучених поросят. Дослідження доводять, що чим більша вага поросяти після відлучення, тим кращі його показники надалі. Чим пізніше порося відлучене, тим менших зусиль потребує догляд за ним. Пізніше відлучені поросята більш інтенсивно їдять на етапі відгодівлі, швидше ростуть і тому стають важчими за раніше відлучених поросят [1, 3, 4].

Ряд країн законодавчо обмежили мінімальний вік відлучення. У ЄС таким віком є 28 днів, хоча там передбачена можливість знизити термін за умови відповідного ветеринарного супроводу [8]. Швеція і Швейцарія визначили за мінімальний вік 35 днів. Такі обмеження були встановлені більшою мірою під впливом споживацьких переконань щодо самопочуття поросят, незважаючи на відсутність достовірних наукових даних.

У Північній і Південній Америці промислове свинарство визначило за оптимальний вік відлучення приблизно 3 тижні. Азійські підприємства також переважно відлучають у віці 21–25 днів [7].

Ще на початку 2000-х рр. свиноматок використовували максимально інтенсивно, а приплоди віднімали після якомога коротшого терміну лактації. Проста математика демонструє, що стадо із поголів'ям 1000 голів та віком відлучення 30 днів надасть коефіцієнт поросності 2,1. Припустивши, що у приплоді народжується 11 поросят, отримуємо 23 000 поросят на рік. Молодняк, відлучений у 20 днів, з коефіцієнтом поросності 2,3 дає можливість одержати 25 300 свиней на рік. Це вагомий аргумент для раннього відлучення.

За певного часу практикування цих методик виникало багато проблем.

Зниження репродуктивної здатності свиноматок за більш інтенсивного їх використання має фізіологічне обґрунтування.

Під час лактації оваріальна й пітуїтарна гормональна активність пригнічені, виробляється пролактин – свиноматку у цей час не запліднюють. Відлучення поросят призводить до зниження рівня пролактину, а підвищення рівнів лютеїнізуючого гормону і естрадіолу стимулює еструс тварини. Довша тривалість лактації надає свиноматці більше часу на відновлення репродуктивної системи та повноцінну підготовку для наступного опоросу. За умови використання спеціального режиму годівлі для лактуючих свиноматок більша кількість яйцеклітин овулюють, що призводить до збільшення кількості новонароджених поросят у наступних опоросах. За тривалості лактації, меншої за 20 днів, спостерігається пряма залежність між ступенем відновлення репродуктивної системи свиноматки та показниками тривалості інтервалу відлучення-запліднення і рівня смертності ембріонів. Вага поросят у наступному приплоді після рано відлучених попередників порівняно менша.

Після проведення раннього відлучення життєздатність та вага у наступному приплоді значно знижуються. Зі зменшенням інтенсивності розмноження свиноматки отримували більше догляду та

часу на відновлення їх репродуктивної системи. Вік придатності до розмноження зріс з 195–210 діб до 230.

Внаслідок таких дій господарства у США та Західній Європі досягли підвищення доходів у межах 4–5 доларів на одну свиноматку, навіть із врахуванням відносного зменшення кількості опоросів на рік і потреби утримання додаткових кліток для досягнення сталої кількості поросят на рік.

Висновки

Проведений аналіз вітчизняних і зарубіжних літературних даних дає можливість зробити наведені нижче висновки.

1. Зарубіжна галузь свинарства рухається у бік підвищення віку відлучення поросят. Цим досягається більша вага тварин та вищі показники продуктивності: інтенсивніші середньодобові прирости, краща збереженість і більша кількість поросят при народженні, ефективніше використання приміщень та відповідно вищі прибутки. Перелічені ефекти переконливо перекривають організаційні проблеми від подовження підсисного періоду. Скажімо, данські виробники – визнані світові лідери у свинарстві – зараз відлучають у віці 28 діб. Не тому, що існують такі вимоги, а тому, що вони переконані у економічній обґрунтованості такого терміну.

2. Єдиного правильного рішення для українських виробників не існує. Більше того, статистика враховує усереднені дані, тоді як кожне господарство має особливі умови з організації виробничих приміщень, утримання тварин, кваліфікації працівників, доступу до якісної годівельної бази тощо. Тож варто провести ретельний аналіз і побудувати власні криві ефективності для визначення оптимального віку відлучення.

3. Проведений аналіз дає можливість рекомендувати українським виробникам вік відлучення поросят після врахування особливостей господарства – це найбільш ранні строки – 21 доба і більш пізні, особливо для племінних господарств, – 35 діб.

Література

1. Виноградський А. І. Ранне відлучення поросят / А. І. Виноградський. - К. : Урожай, 1975. - 64 с.
2. Квасницкий А. В. Интенсивное использование свиноматок / А. В. Квасницкий, Ф. К. Почерняев. – К. : Урожай, 1979. – 136 с.
3. Медведев В. О. Вирощування поросят / В. О. Медведев, М. М. Ткачук. - К. : Урожай, 1990. - 112 с.

4. Скварук В. С. Вирощування поросят на промислових комплексах / В. С. Скварук, І. І. Лівак, О. М. Равлик. – Львів : [Б. в.], 1990. – 34 с.
5. Технологія виробництва продукції свинарства / В. І. Герасимов [та ін.]. – Х. : Еспада, 2010. – 448 с.
6. Peet B. Is it time to re-assess your weaning age? [electronic resource] / B. Peet // Western Hog Journal. - Sheffield : Benchmark House, February, 2003. - Access mode: www.thepigsite.com/articles/807/is-it-time-to-reassess-your-weaning-age.
7. Ranald D. A. A review of the industrialisation of pig production worldwide with particular reference to the asian region / D. A. Ranald, B. V. Cameron // Animal Health and Area-wide Integration. - RDA Cameron, May 2000. - 58 p.
8. Council Directive 2008/120/EC of 18 December 2008. Laying down minimum standards for the protection of pigs // Official Journal: OJ L 47 of 18.2.2009. – P. 5–13.